

József Attila

Pályakép:

Pályakép:

- József Attila a 20. századi magyar költészet kimagasló alakja, költészete a magyar líra csúcsteljesítménye.
- Stílusát a klasszikus modernség, az avantgárd, az újnépíesség alakítják.

Pályakép:

- 1922.:
- Megjelenik első verse, s még négy a fiatal szegedi költők Lírai antológiájában.
- Juhász Gyula ajánlásával kiadják a Szépség koldusa c. kötetet.
- 1923.: a Nyugat közli néhány versét.
- 1924-től kezdve a Népszavában folyamatosan publikálhat.
- Perbe fogják a Lázadó Krisztus c. verséért istenkáromlás miatt 1924-ben.
- Egyetemi hallgató, amikor 1925-ben megjelenik a második kötete: a Nem én kiáltok.
- 1925-ben a Tiszta szívvel c. verse szembeállítja az Szegedi Egyetem dékánjával, Horger Antallal.
- Az első kötetek a nyugatos költők hangja, hatása érezhető: Ady, Kosztolányi, Babits, Juhász Gyula.

Pályakép:

- A Nem én kiáltok c. kötet az avantgárd felé fordul, érezhető az expresszionista hatás.
- Költészetében fontos szerepe van a folklór elemeknek (népdal, népballada hatásai).
- Baloldali elkötelezettségű költő, ez jellemzi az 1927 és 1929 közötti költészetét.
- Ekkor a tiszta költészet jellemzi művészetét: az öncélú szépségre való igény, merész, de tudatos képalkotás és szabályos formák jellemzik írásait (dalok). (Tedd a kezed, Klárisok)
- Ekkor is mutatják versei (Klárisok) a népköltészeti motívumokat, a népdalok szerkezetét, a népszokásokat (Betlehem-pásztorjáték, Betlehemi királyok), jellemző még az átokmondás, ráolvasás is (Regös-ének).

Pályakép:

- 1928. Belép a Bartha Miklós Társaságba, amely elkötelezettséggel a szélső baloldali munkásmozgalom felé fordul, majd bekapcsolódik az illegális kommunista párt tevékenységébe, érdeklődik a marxista filozófia és a közgazdaságtan iránt. A párt egyébként kiveti magából a közösségi életre vágyó, de abban létezni képtelen költőt.
- 1929. új kötet: Nincsen apám, se anyám címmel.

Pályakép:

- 1931. Döntsd a tőkét, ne siránkozz c. kötete megjelenik, majd el is koboza azt az ügyészség.
- Kritikái nem hoznak számára egyöntetű elismerést, sőt, csak problémát okoznak neki.
- 1930. a Toll c. folyóiratban megjelenik Babits Mihály Az istenek halnak az ember él c. kötetéről írott elutasító bírálata. Amely a továbbiakban nem váltja ki Babits jóindulatát az irányába (Babitshez szóló engesztelő költeménye: Magad emésztő...)
- 1931-ben újabb negatív kritikák jelennek meg tollából, ezúttal Móricz Zsigmond és Kassák Lajos a célpontok.

Pályakép:

- Tverdota György (egyik legnevesebb kutatója) szerint erre az időszakra tehető az, hogy a szómágiával akarja egyesíteni a proletárművészetet és az Ady-féle vatesz-szerepet.
- A szómágia: a szó kimondásába vetett hit. A szó kimondásának cselekvésértéke van.
- 1931-ben új irányzattal ismerkedik meg: ez a pszichoanalízis. Sigmund Freud elmélete az osztott személyiségképről, mely szerint a személyiségnek 3 rétege van (id=ösztönén, ego=én, superego=felettes én).
- A pszichoanalízis lélekelemző gyógyító eljárás, melynek célja a viselkedés tudatalatti jelentéseinek feltárása.

Pályakép:

- 1932-ben megjelenik a Külvárosi éj , 1934-ben a Medvetánc c. kötete.
- Ekkorra már eluralkodik költészetében a pszichoanalízist magába olvasztó összetett látásmód. Ekkorra alakul ki a gondolati óda (A város peremén, Elégia, Óda, Észmélet), a tájköltészet (Holt vidék, Téli éjszaka) és az ún. önmegszólító verstípus (Téli éjszaka, majd később: Tudod, hogy nincs bocsánat)
- (Fogalom: tk. 158. o.)

Pályakép:

- 1934 ősztől felerősödik a pszichoanalízis hatása, így költészetének régi motívumai kiegészülnek újakkal, amelyek meghatározóak az egész életműben. Ezek: anya-nő-gyermek (Mama, Kései sirató, Gyermekké tettél, Flóra 1-2), apa-isten (Nem emel föl, Bukj föl az árból), gyermek-férfi (Kirákják a fát), a bűn (A bűn, Karóval jöttél...) motívumai.
- Egyre sűrűbbek a lírai én osztottságát mutató önmegszólító (tudod, hogy nincs bocsánat, karóval jöttél...) és a létösszegző igényű (Kész a leltár, Talán eltűnök hirtelen...) versek.
- 1936 a hagyományos önéletrajz (Curriculum vitae) és a megdöbbentő erejű Szabad ötletek jegyzéke két ülésben.

Pályakép:

- Erre az időszakra tehető a közösségért való felelősség verseinek megjelenése is (Levegőt!, a Dunánál, Hazám, Thomas Mann üdvözlése, Ars poetica)
- 1936 februárjában Ignotus Pállal elindítják a Szép Szó c. folyóiratot, s még az év végén megjelenik utolsó verseskötete, a Nagyon fáj című.

Tiszta szívvel

- Nincsen apám"-vers, ahogy a későbbi Születésnapomra c versében megnevezi.
- Végletes fogadtatás a vers körül: Ignotus, a Nyugat kritikusa "gyönyörűszépnek" találta.
- Horger Antal pedig felháborítónak, botrányosnak ítélte.
- Tagadó szerkezetek
- A személyes lét egzisztenciájának veszélyeztetettsége
- Panaszolás, a népdalokhoz közelít
- A hangzásvilágra jellemző a kétütemű hetes, páros rímek.

Tiszta szívvel

- A tagadás jelzi a gyökerek hiányát, s tagadását.
- Tényközlés és lázadás is egyben.
- A fiatalság=hatalom, az ördöggel kötött alku (Goethe: Faust)
- A jövő a 4. Versszakban, sok ige, dinamizmus, balladai hangulat, népi átokmondás (halált hozó fű terem).
- Kulcsszó a tisztaság.
- A tettek nem önkaratából fakadnak, hanem az ellehetetlenülő léthelyzet következményei.

Klárisok

- 4 vszk. Nincs ige, alig van mn., viszont következetesen melléknevekből összeállított vers.
- Kötőszóhiány kelt talányos hangzást.
- Ritmusa: kétütemű hetes és harmadik sorok négyes ritmusban hangoznak el.
- Ez a 3. Sorokban jelentkező megtörés nyugtalanító hatást kelt.
- Az alaphelyzet: (Vágó Mártához köthető vers) a beszélő kedvese testrészeinek felidézésével teremti meg a látványt, amihez díszítő "kellékeket" (kláris=gyöngysor, aranyöv, szoknya) használ.

Klárisok

- Vágyat gerjesztenek, ez a férfi tekintet mozgásából, a szövegkörnyezetből derül ki.
- Mindig a díszítő elemet idézi fel, ezek körülölelik a nőt.
- Össze nem illő elemeket társít → groteszk (kláris ↔ békafej, bárányganéj=ürülék)
- Öv ↔ kenderkötél

Tájköltészet.

- A valóság több síkja jelenik meg egyszerre, egymás mellé vetítve.
- A témát nem tartalomként, hanem formaként éli meg a költő.
- A külvárosi táj képe, sivársága a kapitalizmus világának a megjelenítésére szolgál.
- A táj úgy fejez ki belső tájat, lelkiállapotot, tudatállapotot, hogy a fent említettek és a valóság egymásra rétegzése.
- Nem Petőfi-féle hagyományos személetes tájversek, de nem is tárgyias leírás, és nem is adys szimbolikus tájlíra ez.
- Szerpentin-hasonlat (tk. 128-129.)
- Komplex-kép (11. nyelvtan tk.)

Téli éjszaka

- 1933. Fordulat a költészetben, gondolati költemények, amelyek a világ egészének értelmezésére szolgálnak.
- Nem hagyományos tájvers
- Felszólító (önfelszólító?) Légy fegyelmezett! felütés különös hatást kelt.
- Természet ábrázolását, a mindenség kis- és nagyszerkezeteit a szép embertelenség oximoron fogja össze. → a természet közömbössége az egyén problémáival szemben.
- Kíméletlen ridegség jellemzése: a metaforák (lég-üveg, tör-ág, vitrin-rendezett látvány) üveges, fémes csillogást idéznek.

Téli éjszaka

- Az igék a sérülékenységet, a veszélyeztettséget jelzik (megkarcolja, fönnakad, lakatol, tört emel) és a megteremthető, átlátható rendre utalnak (tündöklük, csillognak)
- A megszemélyesítések a táj segítségével az emberek közötti viszonyokat érzékeltetik.
- Eltárgyasultság → metonímiák segítségével (kapanyél vérzése, kabát reszketése)
- Lét és nemlét felcserélhetősége (mintha a létből ballagna haza)
- Színek (fekete, ezüst, vörös, szürke, kék, ezüst, sárga)
- Lassú és gyors mozgások
- A "csend hangjai"
- Tehervonat szintén ember-nélküli

Téli éjszaka

- A vonat a viszonyítási pont, mint kis egérke.
- Ellentétpárok (sötétség-színek, fények, mozgás-mozdulatlanság, közel-távol, csend-hang, nyár-tél, szép-rút, emberszabású-embertelenség, emberek jelenléte-ember nélküliség)
- Csoóri Sándor: "ebben a versben történelmivé vált a hideg."
- Tamás Attila: "a káosz rendbe kényszerítésének verse."

Külvárosi éj

- Csönd és az éj motívuma,
- Víz motívuma variálva: víz, áramlás, csattogó vizek, nedvesség, nyirkosság képzete
- Vas motívuma: érc, vas, vasgyár, hült érc, csattogás, vasöntő,
- Nehézipar → a győzelem nem fegyveres harc, hanem kemény munka eredménye.

Holt vidék

- Óda a műfaja, első címe is ez volt.
- A munkásosztály történelmi múltját, jelenét, jövőjét vizsgálja, a munkásosztály útját ábrázolja.
- többes szám → azonosulást fejez ki → agitatív jelleg.
- Ismétlődő föl, föl → utalás az Internacionálé szövegére. "Fel a szívekkel"

További, hasznos oldalak

- <http://magyar-irodalom.elte.hu/sulinet/igyjo/setup/portrek/jozsefa/jozsefat.htm>
- <http://www.bibl.u-szeged.hu/exhib/ja/jozsef.html>
- <http://mek.niif.hu/00700/00708/html/index.htm>